

Animal Allusions

פרשת וישלח תשע"ח

GENESIS

32 / 4-7

PARASHAS VAYISHLACH

4 Then Jacob sent angels ahead of him to Esau his brother to the land of Seir, the field of Edom. **5** He charged them, saying: "Thus shall you say, To my lord, to Esau, so said your servant Jacob: I have sojourned with Laban and have lingered until now. **6** I have acquired oxen and donkeys, flocks, servants, and maidservants and I am sending to tell my lord to find favor in your eyes."

7 The angels returned to Jacob, saying, "We came to your brother, to Esau; moreover, he is heading toward you, and four hundred men are with him."

2
ד' וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש (כ"ר עה"ד): ארצה שעיר. לארץ שעיר, כל הוצה עליה למ"ד בהחלטה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה (יבמות יג:). (ה) גרתי. לא נעשיתי ער וחסד אלא גר. לויך כדאי לטעם אחי טל ברכות אביך שרכני הוה גביר לחיך, שהרי לא נקיימה כי (תנחומא יא: ה). וד"א, גרתי בנימטריא תרי"ג (ברכ"ה), כלומר, עם לכן הרשע גרתי ותרי"ג מלות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים: (ו) ויהי לי שור וחמור. אבא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ (לטייל כזכחה), זו חזנה לא מן השמים ולא מן הארץ (כן ה): שור וחמור. דרך ארץ לומר על שורים הרבה שור. חרס חז"ל כלילה, קרא התרגומו, ולונו חומר קראו התרגומו (סס): ואשלחה לאדני, להודיע שאני בא אליך: למצא חן בעיניך. שאני שלם עבד אהבתך: (ז) באנו אל אחיך אל עשו. שהיה חומר אחי הוא (כ"ר טז: ה) הוא טובא עמך כעשו הרשע, עודנו כשאלתו (תנחומא יא: ו) כ"ר

16 וְאָחֵר עַד־עֵתָהּ: וַיְהִי־לִי שׁוֹר וְחֲמוֹר צֶאֱן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאֶשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְאָחַן בְּעֵינֵיךָ:

14
זו, הוא הצדיק בעל "נועם אלימלך" זיע"א: כיצד מגדיל יעקב אביו, לכאורה, את השנאה בינו לבין עשיו? והרי כל אדם שיש לו שונא, יתאמץ בכל כוחו להעלים מידיעתו את היקף נכסיו וגודל רכושו, ואדרבה, ישתדל להצטייר בפניו כמסכן ודל כדי לא לנקר את עיניו. מדוע, אם כך, יעקב אבינו מתפאר בעשירותו באוזני עשיו, וכי מבקש הוא להרבות ולהגדיל את אש קנאתו ושנאתו של אחיו, שממילא שוטמו בכל ליבו?
מה גם, ששורש שנאת עשיו ליעקב נעוצה בברכות שקיבל מיצחק אביו - במרמה ושלא בצדק, לטעמו של עשיו - מה ההיגיון לטרוח לשלוח שליחים שיבשרו לעשיו כי אכן יש לו במה לקנא ועל מה לשנוא, שכן ברכת אביהם התקיימה בו מלוא חופניים!?

5
נכסיו, וכך אמר יעקב לעצמו: הלא עומד אני לפגוש את עשיו הרשע, והוא הרי שונא אותי ונוטר לי איבה בליבו על ש'גנבת' ממנו את הברכות, כיצד איפוא אגרום לו לכופף את עצמו בפני? אשלח לו דורון רב, מנחה של צאן ובקר ועוד, בצירוף המסר של המלאכים: "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה", ולאחר שעשיו יבין שעשיר אנכי ובעל ממון רב, אמנם יתכן ששנאתו אלי תגדל והוא יקנא בי יותר על הרכוש הרב שצברתי, אבל

* מאידך אמצא חן בעיניו, שכן אותה קליפה טמאה הגורמת לאדם להכניע עצמו לפני עשירים, כבר תגרום לו לכופף את עצמו בפני...
זהו ביאור הפסוק: "ואשלחה להגיד לאדוני" - אני שולח לספר לך את כל זאת בכדי "למצוא חן בעיניך" - כי ברור לי שברגע שבו תשמע כי עשיר אני, כבר אמצא חן בעיניך...

כל אדם שיש בו דעה, יעמוד משתאה לנוכח התנהגותו של יעקב אבינו בשעה גורלית זו!

3
בעוד זמן לא רב עומד יעקב לפגוש פנים אל פנים את אחיו, אותו אח שמפני חמת ועמו ומאימת נקמתו נמלט לפני עשירים ושתיים שנה לחרן, כפי שציוותה לו אמו: "עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו" - וכיצד הוא נערך למפגש הממשמש ובא עם האח שביקש את נפשו וקין יודע אם לא נותר איתן בזעמו? לא יאומן כי יוספר: אמנם הוא משגר לו מתנות להנב, מה שעשוי בהחלט לרכך את קשי-ליבו, אך בד בבד הוא מצווה את שליחיו להעביר לעשיו הרשע מסר שנראה כהתפארות חסרת היגיון: "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה" - דע לך, אחי עשיו, כי עשיר ורב-נכסים הנני! יש לי מכל טוב חרן, עבדים ושפחות, צאן ובקר לרוב!

4
מסביר בעל "נועם אלימלך": קיימת בעולם קליפה קשה הגורמת לאדם להשפיל ולכופף את עצמו בפני עשירים ובעלי הון. הולך לו אדם ברחוב ורואה איש עני שמן הסתם זקוק לעזרתו, ולא הרחק ממנו פוסע מעדנות איש עשיר שאין לא שיג ושיח עימו ומעולם לא עשה עימו 'ביזנס' - למי יפנה את מבטו? אל מי ימשכנו רצונו? התשובה ברורה... זו אותה קליפה טמאה, הגורמת לאדם לחפוץ להתעלם מן העני המצפה לעזרתו ולחלות במקום זאת את פניו של העשיר, לא פעם תוך השפלת כבודו העצמי, וזאת למרות שידוע הוא בבירור ששום טובה לא תצמח לו ממנו, שכן יצא 'שמו' לתהילה כמי שקמצנותו מפוארת מעושרו. התנהלות זו היא פרי עמלה של אותה קליפה הגורמת לאדם לכופף עצמו בפני עשירים.

* עתה, כך נדמה, נוכל לרדת מעט לסוף דעתו הקדושה של יעקב אבינו בשולחו לאחיו את הדורון המפואר שהיווה בבואה נוצצת לעושרו ורוב

המקום סבות: ויבא יעקב שלם עיר שכם
 אשר בארץ פנען בבאו מפני ארם ניחן את פני העיר:

18. שלם — Intact. Literally, the word means whole; perfect; unimpaired. The Torah intimates that he arrived intact physically — having recovered from the injury inflicted by Esau's angel; intact financially — lacking nothing, though he had showered a lavish gift upon Esau [for, as Midrash Tanchuma notes, God had replenished everything he spent on that gift]; and intact in his learning — having forgotten nothing while in Laban's house (Rashi from Shabbos 33b).

שיח יעקב

ו' ק"ו

שמב

6

8 אלא צריך לומר, שאכן הברכות עדיין לא חלו על יעקב, ועיקר קיומם יהיה באחרית הימים, וזה גופא היתה הכוונה במה ששלח להודיע לעשו, דע לך! הברכות לא נתקיימו בי, ואם כך אין לך לשנוא אותי בעבור זה, ובאשר לברכותיו של אבינו יצחק, כל קיומם יהיה בעיקר באחרית הימים.

ובזה נוכל להבין דבר נפלא.

שכן ישנה כאן שאלה חזקה עד למאד.

9 שהרי כשנתבונן נראה, שמאותה העת שיעקב קיבל את הברכות מאביו יצחק החלו כל הצרות להתרחש אצל יעקב, בתחילה עשו הרשע ביקש להורגו, וכדכתיב (כ"ז מ"א) "וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו, ויאמר עשו בלבו, יקרבו ימי אבל אבי, ואהרגה את יעקב אחי", ואז ביקשה רבקה מיעקב שיברח אל לבן אחיה, עד שחמתו של עשו תשכך, וכדכתיב (כ"ז מ"ג-מ"ד) "ועתה בני שמע בקלי, וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה, וישבת עמו ימים אחדים, עד אשר תשוב חמת אחיך".

והנה יעקב לא הלך מיד לחרון אלא הקדים ללכת לבית מדרשו של עבר, ועסק שם בתורה במשך ארבע עשרה שנה ביום ובלילה, וכלשון הגמרא במסכת מגילה (י"ז ע"א, והובא ברש"י כ"ח ט" וז"ל, היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה ע"כ, ומבאר המהרש"א (שם), דהסיבה שיעקב היה נצרך להטמן בבית עבר ולהסתתר מעיני הבריות ארבע עשרה שנה, היה מפני יראת אחיו עשו, שלא יהרגהו ע"ש.

ולאחר מכן באה עליו הצרה מלבן הארמי, במשך עשרים שנה ששהה בביתו של לבן, שנתו נדדה מעיניו, וכפי שאמר בעצמו ללבן: "הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה, ותדד שנתי מעיני" (ל"א מ'), ונמצא שמלבד לילה אחד של "וישכב במקום ההוא ויחלום", לא ישן כדבעי במשך שלשים וארבע שנה.

ולאחר מכן ארעו לו צרות נוספות כמו צרת דינה וצרת יוסף.

ואם כך נשאלת השאלה: כיצד יתכן שהצרות החלו בכפיפה אחת עם הברכות שברכו אביו? וכי הברכות גרמו להיפך ממטרתן, במקום ברכות צרות ויסורים? אתמהה!!

אלא צריך לומר כמו שנתבאר, שמאחר ועיקר קיומם של הברכות יהיה רק באחרית הימים, אם כך לא היו סתירה לצרות שארעו על יעקב באותה העת.

אמנם עדיין צריך ביאור, מדוע כל הצרות החלו על יעקב דוקא מעת שנתברך מאביו יצחק?

וכדי להבין ענין זה, עלינו להתבונן בברכות שברך יצחק את יעקב.

הנה — כאשר יצחק עמד לסיים לברך את יעקב הוסיף לברכו: "אורריך ארוך ומברכך ברוך" (כ"ז כ"ט), ופרש"י וז"ל, "אורריך ארוך ומברכך ברוך" — ובבלעם הוא אומר (במדבר כ"ד ט') "מברכך ברוך ואורריך ארוך", הצדיקים תחילתם יסורים וסופן שלווה, ואורריהם ומצפריהם קודמים למברכהם, לפיכך יצחק הקדים קללת אוררים לברכת מברכים, והרשעים תחילתן שלווה וסופן יסורים, לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה ע"כ.

יעקב אבינו שולח לעשו אחיו, שאין לו כל סיבה לשנוא אותו מחמת הברכות שקיבל מאביו, שהרי הברכות לא התקיימו בו כלל.

ויעקב מפרט לו את העובדות המוכיחות שלא התקיימו בו הברכות, ואלו הן:

בתחילה יעקב אומר לו: "כה אמר עבדך יעקב, ופירש רש"י, יעקב רצה לומר בזה, אבא הרי ברך אותי שאחיה הגביר לאחי כמו שאמר לי: "הוה גביר לאחיך" (כ"ז כ"ט), אבל דע לך! שברכה זו לא התקיימה בי, שהרי למעשה אתה הגביר ואני העבד, וכל הכסף שאצלי שלך הוא.

ואחר כך מוסיף יעקב לומר לו: "עם לבן גרתי ואחר עד עתה", ודרשו חז"ל והובא ברש"י (שם) וז"ל, "גרתי" — גרתי בגימטריא תר"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותר"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים ע"כ.

ולכאורה תמוה, לשם מה הודיע יעקב לעשו ששמר בביתו של לבן על כל התר"ג מצוות?

נראה שמה גופא בא יעקב להוכיח לעשו שלא התקיימו בו הברכות, שהרי עשו יכל לעלות במחשבתו שהטעם שהברכות לא התקיימו ביעקב היה משום שכששקה בביתו של לבן הארמי יעקב לא שמר על התר"ג מצוות — הקול לא היה קול יעקב —

ולכן הידיים יכלו להיות ידי עשו, אבל כאשר הקול יהיה קול יעקב — ממילא הידיים לא יוכלו להיות ידי עשו ויהיה קיום לברכות, שכן אביו הוסיף תנאי בברכתו "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צואריך", דר"ל שקיום הברכות מותנה בכך שיעקב לא ירד מדרגתו אלא ישמור ויקיים על כל התורה, ולכן כדי להוכיח לעשו שלא היה טעם אחר שלא התקיימו בו הברכות — הוצרך לומר לו: שמצידו שמר על כל התר"ג מצוות בביתו של לבן, ואף על פי כן לא התקיימו בו הברכות, הרי לך שהברכות לא חלו אפילו בזמן שהקול היה קול יעקב!

עובדה נוספת המוכיחה שלא זכה בברכתו של אביו — שלח יעקב לומר לעשו: "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה", ופרש"י וז"ל, "ויהי לי שור וחמור" — אבא אמר לי (כ"ז כ"ח) "מטל השמים ומשמני הארץ", זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ ע"כ, הרי שברכה זו שברכני אבי, לא התקיימה בי.

נמצא שיעקב טרח להוכיח לעשו, שלא היה קיום לברכות כלל.

7

וצריך להבין, וכי יעקב אבינו עשה ח"ו ליצנות מברכותיו של אביו יצחק בעיני עשו, והלא עשו ידע שאביו ברך את יעקב בכל אלו הברכות, וכיצד יאמין לדברי יעקב שהברכות לא חלו, ואם אכן באמת הברכות לא חלו וכפי שיעקב הוכיח לעשו, א"כ יהיה קשה, היכן באמת קיומם של הברכות?

התורה קדושה היא ואנו צריכים לקבל אותה ולעסוק בה בטהרה, וכך כתב מרן הגר"י סלנטר: "כי הגם שהתורה מטורה לבני אדם לחתוך ענינה כפי מטרת שכל אנושי, לא נכבשה היא לעשות בה כחפצנו על פי תהלוכות רצוננו — פגול הוא, לא יירצה!" (אור ישראל סי' ד).

* ארץ ישראל היא ארץ טובה כשאנו שומרים עליה בקדושה — ויבואו שני החורבנות ללמדנו כי בלי טהרה אין "מתנה" קיימת לנו, הן אם נטמאו בעבירות המורות כמו בבית ראשון והן אם נטמאו במידות — שנאת חנם — כמו בבית שני. כמה טירחות טרה מרע"ה בפרשיות ואתחנן ועקב למנוע מאתנו כל נטיה וכל נגיעה בהכנסנו לארץ הקדושה, והלך ומנה שם כל האופנים של נגיעות שאפשר להיכשל בהן — תקצר היריעה למנותן כאן.

לעז"ב אין שום דרך להגיע בלי טהרה. כך מבאר הרמב"ם בפיהמ"ש שלהי מכות כי "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הירבה להם תורה ומצוות", כי בריבוי המצוות לא ייתכן שלא נעשה מצוה אחת לשמה, ובה נזכה לחיי העוה"ב — הרי רק ע"י טהרת "הלשמה" זוכים לעוה"ב, והלשמה" הוא תכלית הטהרה, כמבואר בפרק טהרה במס"י.

הרי בכל שלשת המתנות הטובות אי אפשר לזכות בלי טהרה, ולכן לא

נתן הקב"ה אותן אלא על ידי "תוכחות מוסר". וכך כתב מרן הגר"י סלנטר: "ההתהפכות מרע לטוב בלי מוסר הוא כמו בקשת הראיה בלי עין ושמיצה בלי אוזן" (אור ישראל סי' יד ע"ש). אין לך דבר המטהר את האדם מנגיעות, דמינות ומידות רעות כלימוד מוסר קבוע, בדוק ומנוסה הוא. והלכה כבתראי. אחרי רבינו הגאון ר' ישראל לא קם לנו גדול המראה לנו דרך יותר בטוהה בעבודת ה' בטהרה.

הן מלה זאת חקוקה על שער בית המוסר: טהרה. וטהר לבנו — לעבדך באמת!

רוח אליהו

R. Sued et

רב

אושר הנסיונות

לעומת זאת מוצאים אנו במדרש גם את צד ההיפך.

יעקב אבינו ע"ה, בהיותו בבית לבן, היו לו חיים קשים ביותר, כפי שאמר בעצמו (א) הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותרד שנתי מעיני. לא היה לו לא יום ולא לילה.

שואלים חז"ל (ב"ר ע"ה, א) שאלה מוזרה לכאורה — 'מה היה אומר'?

בפשטות מובנת השאלה: מאחר שלא ישן כל אותן שנים בבית לבן, מה היה עושה בלילות, מה היה אומר. אבל זאת שאלה תמוהה. האם קשה לשער מה היה יעקב אבינו עושה בלילות? ודאי היה יושב ולומד. עוסק בתורה. מהי אפוא השאלה — מה היה אומר?

התירוץ הוא כי זו אכן שאלה אחרת לגמרי.

* קל לשער שכל מי שראה את יעקב אבינו באותה תקופה ריחם עליו. רחמנות עליו שמוכרח לחיות חיים כאלו, חורב ביום וקרח בלילה. האם זה נקרא לחיות?

בכן, שואלים חז"ל 'מה היה אומר'. כלומר, יעקב אבינו עצמו מה היה אומר על חיים כאלו שהוא חי? איך הסתכל הוא על חיים של חורב ביום וקרח בלילה?

בתשובה לכך ישנם במדרש שתי דיעות — 'רבי יהושע בן לוי אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים היה אומר. רבי שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר'.

זאת אומרת, יעקב אבינו הודה להקב"ה על כך. הוא אמר שירות ותשבחות להקב"ה על חיייו הקשים. למה? מפני שידע שבכך הוא עולה מעלה מעלה. באמצעות הנסיונות שהוא עובר, הוא מתעלה ממדרגה למדרגה, עד שעליו לומר על כך את כל שירי המעלות שבתהלים, ואת כל ספר תהלים.

הוא הרגיש מאושר על כך שיש לו נסיונות כאלו, כי הבין שנסיונות אלו מסייעים לו להגיע אל תכליתו.

10 והנה כשנתבונן בדברי רש"י הללו, נראה שטמון בדבריו יסוד גדול, וזאת על פי מה שנתבאר בדברים רבה (א' ב') וז"ל, "אלה הדברים" (דברים א' א') זה שאמר הכתוב (משלי כ"ח כ"ג) "מוכיח אדם אתו חן ימצא ממחליק לשון", ר' פנחס בשם רבי חמא בר חנינא אמר "מוכיח" זה משה וכו', "ממחליק לשון" זה בלעם שהחליק בנבואותיו וגבה לבם ונפלו בשיטים ע"כ.

* המבואר מדברי המדרש, שברכותיו של בלעם גרמו לנפילתם של ישראל בשיטים, שמרוב הברכות שברך את ישראל נפלו מהם עשרים וארבע אלף איש, הרי לנו שלפעמים הברכות הם גופא הסיבה לנזק.

• וביאר זאת מו"ר הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל, שהרי רואים אנו שגם משה רבינו בירך את עם ישראל, וכפי המבואר בפרשת וזאת הברכה, ואף על פי כן הקדים לתת להם מוסר ותוכחה, וכפי המבואר בפרשיות שקדמו לפרשת וזאת הברכה.

11 הרי דההקדמה לברכות היו המוסר התוכחה והיסורים, והוא משום שכדי לזכות שתחול הברכה צריך להכין כלי קיבול לכך, וכפי המתבאר מדברי הגמרא במסכת ברכות (ה' ע"א) וז"ל, רבי שמעון בן יוחאי אומר: שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין, אלו הן: תורה וארץ ישראל וחיי העולם הבא ע"כ.

• ובזה יתבאר היטב כוונתו של רש"י באומרו: 'הרשעים תחילתן שלוח וסופן יסורין, לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה', שמאחר ואינם מכינים כלי קיבול לברכות, לפיכך

סופן יסורים, ומה שאין כן יצחק אבינו 'הקדים קללת אוררים לברכת מברכים', משום שהכין אותם להיות כלי קיבול על ידי צרות ויסורים כדי שהברכות יחולו עליהם בעתיד, לכך הצדיקים תחילתם יסורים וסופם שלוח, שעל ידי היסורים וההכנה שיחולו עליהם הברכות, זוכים שסופם יהיה בשלוח.

ולפי זה כתוב כאן יסוד גדול.

12 יצחק אבינו אומר ליעקב: דע לך! ברכות רבות יחולו על ראשך, אבל עיקר קיומם יהיה לעתיד לבוא, רק שיש תנאי קודם לחלות הברכה, והוא ש'אוריהם ומצערותם קודמים למברכה'ם, פירושו: שכדי שיהיה קיום לברכות, צריך לעבור לפני כן מנת יסורים שהיא הכלי קיבול לברכות, אך לבסוף יחולו הברכות.

* לאור דברים הללו נמצא, שהברכות שברך יצחק את יעקב והדוך להשיגן, החלו מיד על יעקב, ולכן התחיל יעקב אבינו לסבול מסכת של יסורים וטרדות, מאחר וזנה הדרך שהובילה לאושר הרב שהיה טמון בברכות הגנוזות עבורו לעתיד לבא.

13 יסור - ה"ה

"דרך חיים תוכחות מוסר"

בסוגיא שעסקנו בה בפרק הקודם לא נזכר סוף-פסוק זה במפורש, ועדיין יש אולי לבעל דין מקום לחלוק. ותבוא כאן עוד סוגיא ששם הפסוק מפורש — בברכות ה, ע"א:

"תניא ר"ש בן יוחאי אומר ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורים. אלו הן: תורה וארץ ישראל והעוה"ב. תורה מנין שנא' אשרי הגבר אשר תיסרנו, ומתורתך תלמדנו. איי דכתיב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך וכתוב בתריה כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה. העוה"ב דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר".

✓ המהר"ל בהקדמה לס' דרך חיים על אבות מכריה, כי לא מדובר כאן על היסורים של סבל אלא על המוסר שלנו, המייסר אותנו להתעלות על החומריות. המתנות הן "טובות" שהן ראויות להתקיים מחמת קדושתן, והן "מתנות" שבעצם אינן מגיעות לקרצוי חומר, ונהיה ראוים למתנות אלו רק על ידי מוסר המעלה אותנו מהחומריות ומקרבתנו לקדושה.

שהרי לבאור א', שיעקב התחיל לסבול מסכת יסורים, כתנאי ודרך לקבלת הברכה לבסוף, וכפי שאמר לו אביו "אורריך ארוו ומברכך ברוך".

עשוי הרהר בלבבו: הגיע כבר הזמן לעשות חשבון נפש, מה כאב לי עד היום על הברכות שאחי לקח ממני במרמה.

הרי אבא בירך את יעקב אחי "מטל השמים ומשמני הארץ", ולמעשה אין לו לא שמים ולא ארץ, ואילו אני, מרבית עסקי כבר נמצאים בשדה אדום. אבא בירך את יעקב "הוה גביר לאחיד וישתחוו לך בני אמך", בפועל מי הגביר ומי העבד? מי משתחוה לפני מי? מי צריך לבוא לחתוף ולשחד את מי? אני הרי ראש כנופיה של ליסטים. ואילו אחי יעקב נידון למות לפני! ואם כך יעקב אחי צודק, כל הברכות שהוא קיבל מאבא זה בעיקר לעתיד לבוא, וכדי לקבלם הוא צריך לעבור מסכת של יסורים, אני איש העולם הזה, אני איש שרואה רק את הרגע ולא יותר, ואין לי חפץ בכאלה ברכות.

לאחר מסקנת חשבון נפש נוקב זה עשעה עשו, פנה עשו ליעקב ואמר לו: "אחי, יהי לך לך אשר לך", מודה אני לך על הברכות, מותרו אני על ברכות מסוג זה.

הראת לדעת מהותו של עשו!

תמורת מנת נזיד עדישים, מוכר הוא את הבכורה! ותמורת כמה גמלים תמורים ופרים, מוכר הוא את הברכות! ותמורת בצע כסף, מוכר הוא את חלקו במערת המכפלה [עיי' רש"י ב' ה'].

שעה ברכת וישלח מרדכי

"אינך כדאי לשנוא אותי"

"ויצו אותם לאמר, כה תאמרן לאדוני לעשו, כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (בראשית לב, ה)

"לא נעשיתי שר וחשוב, אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני הוה גביר לאחיד, שהרי לא נתקיימה בך" (רש"י)

— אינך כדאי! —

— נניח שלא נתקיימה בו, כלום בכך יש להרגיעו. הלא סוף כל סוף, קיבל יעקב את הברכות ולא עשו. הלא סוף כל סוף, זעק עשו זעקה גדולה ומרה! — ומה עם זרעו של יעקב? הקיים פקפוק כל שהוא, בהתקיימות ברכותיו של יצחק.

אלא שזהו עשו!

שני דברים מאפיינים אותו.

— העולם הזה. החיצוניות. ה"שר וחשוב". התדמית כלפי חוץ.

ודבר נוסף, אך עיקרי מאד, במהלך עשיותיו:

— "העכשיו". ה"היום". מי חושב על מה שיהיה בעתיד. כל מה שמעניין הוא הנראה לעיניו. והנראה עכשיו.

יעקב, הוא זה הדואג למהלך הדורות, לבנין כלל ישראל, להקמת שבטי קה.

• את עשו, כל אלו לא מעניינים. את עשו מעניין רק עצמו. הוא אינו מקים "שבטים", אינו דואג לבנין של עם.

זהו שאמר יעקב. אמנם קיבלתי ברכות, אך כלום נראה הנני כ"שר", כ"חשוב"!!

— עשו יצא לדרך עם "ארבע מאות איש עמו". נניח כי היו "מלאכים ממשי".

— ליעקב לא היה מלבד משפחתו, אף לא אחד! גם לא מלאך!

עשו מפגין "שרות" ו"חשיבות".

ליעקב, כל אלו זרים.

רק ליעקב ולשבטיו, ישנם בניס. עובדים ועמלים בגידולם, לא רק מבחינה פיזית קיומית, אלא מן הבחינה האידיאולוגית-תורתית.

— הראיתם אצל עשו ובניו, בכל הדורות ובכל מקום, דאגה לאידיאולוגיה של בניו?!

לא ולא.

אמנם ראינו במשך הדורות "מסעי צלבי", "מסיונרים". אך כל אלו, מלחמות הנה. מגמת השתלטות, רוע לב ושנאה.

אדרבא, יעטפו זאת באידיאולוגיה: יעשה הבן כרצונו. "אנו", כן יאמרו, "מביאים אותנו לידי גדלותו ובגרותו הפיזית, אבל את מהלכיו האידיאולוגיים, יקבעו המה עצמם"...

כך כל העשויים למיניהם, גויים ואף אלו ההולכים בדרכם...

ליעקב, לא די בגידולם הפיזי, או הגברותי. אף לא גדלותם השכלית.

ליעקב, מאד מאד איכפת מהלכיהם הרעיוניים, האידיאולוגיים. מאד מאד איכפת לו, כיצד יראו צאצאיו. האם יעקביים יהיו, ישראלים, או שמא חיקוי זול של עשו ומרעיו.

כדאי מאד לשים לב.

— לבעלי חיים, יש אמנם צאצאים. קיימת גם דאגה, במדה מסויימת, לקיומם. האם תלחם עבור פרי בטנה, עדי תמציא לו טרף, בימיו הראשונים או בשבועותיו, או אפילו ברגעיו או בחדשיו. אבל לאחר שיש בהם, בצאצאיהם, הכח והאפשרות לנהל חייהם הקיומיים לעצמם, שוב אין הבעל חי מכיר את צאצאיו, ולא צאצאיו מכירים אותו.

כך הזובב והיתוש והחיידיק, כך האריה, הדוב, הפיל, הנמר והחתול. כך בדיוק!

בני אדם, דואגים יותר. אבל באותו מהלך, עד כי יוכלו לפי דעתם לקיים את עצמם —

— בני אדם עשויים.

היעקביים, הישראלים, אינם כן.

עד לטיפת חייו האחרונה, ידאג לצאצאיו. גם עד לטיפת חייהם האחרונה על צאצאיו. ולא רק לצאצאיו, אלא לצאצאי צאצאיו עד עולם.

זהו טבעם וטיבם של היעקבים, הישראלים.

לחתולים וליתושים, אין נכדים.

גם לעשו, "נכדיות" קלושה...

לכלל ישראל ישנם נכדים, נינים, עד נצח, עד עולם.

— יעקב תפס זאת. ידע זאת. למד זאת. לכן אמר לו את הנקודה.

— אדרבא, כך אמר, אין לך להצטער על עצם הברכות. שכן רואה הנך שעיקר מטרתם וכיוונם, הוא לעתיד, לנצח.

מה לך ולנצח. מה לך עם גן עדן. כבר מזמן חילקנו בינינו את העולם כולו (ילק"ש, קיא). עוד מבטן אם, קיבלנו, אתה את העולם הזה, על ה"שר" וה"חשוב" שבו, ואני, את העולם הבא, על העתיד ועל הנצח שבו.

זהו עשו וזהו יעקב.

20 עם לבן גרתי

בספר משך חכמה (פרשה ז') ישנם דברים נפלאים, בהם מבאר את המשא ומתן בין יעקב ואביו לעשו — עם לבן גרתי, ותר"ג מצוות שמרתי, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך (ב' ה-ו).

בתחילה מקדים לבאר למה לא הזכיר יעקב בדבריו שהיו לו גם גמלים. הרי בהמשך הפרשה נזכרים הגמלים, שנאמר (ש' ה) ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים' לשני מחנות. גם ברשימת המתנות ששלח לעשו נמנים הגמלים (ש' טו). מדוע אם כן כאן הזכיר רק שור וחמור וצאן ולא גמל?

אלא הענין הוא כך:

Most of us have a primitive concept of good and evil. We think about moral and ethical values, about crime and punishment. But we do not really understand what defines good and what defines evil. Without this knowledge we are blind creatures groping in the dark. You could live in a mansion, have a garage full of expensive automobiles and a staff of servants, and yet you would be an invalid, lost and helpless, if you do not have a genuine insight into good and evil.

The essential insight of the mishnah that the Almighty created the world with ten divine utterances is that there is a system and an order in the universe. Evil is any act or word or deed that disrupts the symmetry of creation, that creates chaos in the place of order. That is the nature of evil. It is a destructive force that tears down the Almighty's creation. Good, on the other hand, is that which is consistent with the order of creation, that which flows in harmony

with the symmetry of the cosmos, that supports, preserves and enhances the raw material of the Almighty's creation.

If you want to understand the structure of *avodah*, of serving the Almighty, in a nutshell, this is it. The purpose of a person in this world is to avoid chaos, both in the spiritual and the material realm, and to pursue symmetry and *achdus*, unity. All the intellectual and artistic achievements of humankind, all the edifices of science, mathematics, philosophy, art and literature are built on the bedrock of this symmetry. The most salient feature of the entire cosmos is its astounding symmetry, the incredible precision of the universe. If we had the mental and emotional faculties to dwell on this as it deserves, we would be left speechless with awe and amazement.

But the symmetry does not stop with physics and aesthetics. The Torah tells us that this selfsame symmetry extends into the realms of our relationships with each other and our relationship with the world. The way we live, the way we act, the way we talk has to be consistent with the symmetry of the universe. In the lexicon of the Torah, personal character is called *midos*, literally "measurements". Character is a function of the underlying order of the Torah and of the symmetry of creation.

The mishnah has thus given us the foundation, the basis, the backbone of the entire Torah, the Gemara, the Rishonim, the Shulchan Aruch, the entire science of *ruchnius*, everything is to provide guidelines for the spiritual order of creation. The world was created with ten divine utterances, with a system, an order, a symmetry. This principle in itself cries out for the punishment of the evildoers who disrupt the sublime symmetry and turn order into chaos, and it equally calls out for the reward of the righteous who bring order to a chaotic world.

23

There was a famous yeshivah in the Lithuanian town of Kelm. The Mashgiach of the yeshivah once came into the cloakroom during a heavy winter storm and noticed that the galoshes were strewn haphazardly on the floor. He burst into tears and ran into the beis midrash to address the talmidim. How could they aspire to high levels of achievement, he complained, in they just tossed down their galoshes any which way? If they had no sense of order with regard to their personal articles, could they have a sense of order in their minds, their hearts, their souls? Could they be sensitive to the overriding symmetry of the cosmos in all its myriad aspects?

האמת היא כי האלקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים (קהלת ז, כט). זאת אומרת, בתחילת יצירת האדם, קודם חטא אדם הראשון, היה נוטה ונמשך בטבעו תמיד לצד הטוב. כל מציאותו היתה רק טוב, לעבוד את השי"ת, כמו שאר הברואים, השמש והירח, שנאמר עליהם (ברכת קידוש לבנה) ששים ושמיים לעשות רצון קונם, אלא שהיתה לו בחירה, מצד היצר הרע שהיה בנפרד ממנו, ומסיתו מבחוץ. לא כן לאחר החטא, אחרי שאכל מעץ הדעת טוב ורע, אז נתערבבו הטוב והרע בו עצמו ונעשו חלק ממנו, היינו כמו הטוב שהיה עד עתה חלק ממנו, כך נעשה גם הרע חלק ממנו עצמו, וזו היא הזוהמא שהטיל הנחש (עי' שבת קמו, א).

אולם כל זה רק עד שבאן האבות, הם ביררו וזיקקו את הזוהמא, כדאיתא בגמרא (שם), אברהם הוליד את ישמעאל, שבו נכנסה כל הזוהמא שהיתה באברהם, יצחק הוליד את עשו, שבו נכנסה הזוהמא שנותרה ביצחק, ויעקב היתה מטתו שלימה, שכבר פסקה אצלו הזוהמא, והוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי. ממנו יתד ממנו פנה לנפש

הישראלית שנוטה מעצם טבעה לטוב, כדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין הלכה כ) שכל איש ישראל רוצה לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, והרע הוא אצלו ענין נבדל בפני עצמו.

★ את זה שלח יעקב לומר לעשו: 'ויהי לי שור וחמור' - 'שור' שהוא בהמה טהורה מורה על מדרגת הטוב, 'וחמור' שהוא בהמה טמאה מורה על הרע, כלומר קיים אצלי טוב ורע, אבל הם נפרדים זה מזה כשור וחמור, כי בעצם טבעי הנני נוטה לטוב, כמו קודם החטא.

● ולכן לא הזכיר 'גמל', כי הגמל יש לו סימן טהרה אחד, כמו החזיר, שזה מורה על עירוב טוב ורע, וזאת היא מדרגת עשו, שאצלו מעורב הטוב עם הרע. לא כן אצל יעקב אבינו, התחילה מדרגת הנפש הישראלית שמעצם טבעה נוטה אחר הטוב, והרע הוא אצלה דבר נפרד ונבדל.

24

I once went into a room in the dormitory of our yeshivah and said to one of the boys, "Make your bed."

He gave me the oddest look. "Make my bed? Make my *bed*?"

He thought I was his mother telling him to clean up his room. He was a young boy, somewhat immature. He did not understand what I was telling him. He did not understand it at all.

A yeshivah is a place where a person stretches himself and becomes bigger. At least, that is what I think it is supposed to be. Bigger in my mind means bigger in one's relationship with the Almighty, bigger in one's relationship with other people, bigger in one's relationship with the vast cosmos. So how can you become bigger if you make noise at night in the dormitory? How can you become bigger if you leave sefarim lying around and expect someone else to collect them behind you and return them to their places? How can you become bigger if you don't leave the kitchen and dining room spotless behind you when you are finished?

These are not acts of saintliness we're talking about. We're talking about sensitivity. We're talking about awareness. We're talking about an understanding of the first principle of creation, the separation of order and chaos.

25 רוח אלקים

על כך אמר ואשלחה 'להגיד' לאדוני, כי אלו דברים קשים כגידים (עי' שבת פז, א), שאינו רוצה עמו שום שייכות, מאחר שהוא יהודי והוא גוי, ואינם באותה מדרגה של קדושה כולל.

★ עשו קיוה כל הזמן שיעקב אבינו איבד את הברכות. הוא היה בטוח שבעשרים שנות שהותו בבית לבן, בודאי הושפע ממנו, שהרי לבן היה משפיע גדול, ככשפים ושאר סוגי השפעות, ומכח השפעתו ודאי נתערבבו אצל יעקב שוב הטוב והרע, ומתוך כך איבד את הברכות.

RASHI, QUOTING FROM THE MIDRASH, OFFERS A FAMOUS insight into Yaakov's declaration that "I lived with Lavan." The Hebrew word for "I lived" is *garti*, which is also an anagram for *taryag*, the numerical expression of the six hundred and thirteen *mitzvos* of the Torah. Yaakov was saying, "Although I lived with Lavan, I observed all six hundred and thirteen *mitzvos* and did not learn from his evil ways."

My *Rosh Yeshivah*, Rav Yaakov Ruderman pointed out that there seems to be a redundancy in Yaakov's words. If he indeed fulfilled all six hundred and thirteen *mitzvos* — the entire Torah! — then he certainly did not learn any of Lavan's evil ways, which would have been in violation of the Torah.

Clearly, observed Rav Ruderman, it is possible for a person to keep the entire Torah, to fulfill every *mitzvah* meticulously, and still emulate the lifestyle of a Lavan.

ah observance. But does more observant necessarily mean more religious? Does our greater observance bring us closer to Hashem or does our fascination with American materialism drive us further away?

This is what Yaakov was saying. I have kept all six hundred and thirteen *mitzvos*. I have been perfectly observant. I have also remained perfectly religious. Moreover, I did not learn from his evil ways. I kept my values intact. What I am, the way I live, the way I act, the way I think, the goals to which I aspire,

all these are informed by my connection to Hashem and His Torah. They were not influenced by Lavan's evil ways.

31

"ואשלחה להגיד לאדוני", דברים הקשים כגידים, כי מזה יכיר עשו עולם קדושתו, וכי דייקא ליעקב שיין עבודת הצבורה, כי גם בקניינו נתפשט הקדושה, וזאתה צוה הודיע יעקב אבינו עמם מעלתו והמלאכות שלו, כי כל קדושת יעקב הוא הקדושה של כלל

מאדך.

בתיב להלן צפרשה "ויותר יעקב לדדו", ומציא רבינו צחי דרשת חז"ל א"ת לדדו אלף לדדו, שחזר עבוד פכים קטנים, דברים שאין להם הרבה שויות, והדבר מוכן כי אם קדושת יעקב התפשט לתוך קניינו, א"כ אפילו בפכים קטנים נכנס קדושה, ולכן

חס יעקב"א אפי' על כלי חרס, שלא יאבד אפי' נקודה מקדושתו.

ובמשך חכמה פ' ואמתן כ' ציבור אחר צוה שיעקב"א חזר עבוד פכים קטנים, כי ה' צוה הכנה לקיום מצוות כלל * מאדך בשלימות. והכוונה הוא כי לאחר שמסר נפשו עבוד פכים קטנים, שאין בהם רק שויות של פרטות, הרי צוה הראה חשיבות של כל

אמר לו יעקב 'עם לבן גרתי ואחר עד עתה'. אמנם הייתי עם לבן עשרים שנה. אבל זה לא עשה עלי כל רושם. הנני אותו יעקב שהייתי בבית אבא, ואף נתעליתי ממדריגה למדריגה באמצעות כל אותן הנסיונות שעברתי ועמדתי בקו.

28

אשרי האיש

* כל אדם מחפש אושר, אבל צריך לדעת מה זה אושר.

דוד המלך ע"ה בתחילת ספר תהלים מגדיר מה זה אושר. 'אשרי האיש' — מאושר הוא האדם, אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב. לכאורה זה נשמע מוזר ביותר. אם רצונו לומר מי הוא אדם מאושר, היה צריך לומר מה עושים בכדי להיות מאושר. איזה קנינים יש לרכוש כדי לזכות לאושר. בינתיים פותח דוד המלך בדברים שליליים — 'לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב'. האם לזה ייקרא אושר?

התירוץ הוא כי אכן זה הוא האושר האמיתי.

כאשר אדם יודע את מעלתם של ישראל, הוא מבין את ערכו, מה זה יהודי, אז הינו מאושר.

מכיון שכך, עליו לשים לב, בראש ובראשונה, כיצד אפשר לאבד חלילה את המעלה של כלל ישראל — על ידי קשר עם רשעים וחטאים, על ידי ישיבה במושב לצים, בסביבה בלתי רצויה.

* זה הוא איפוא התנאי הראשון להשיג אושר — להתנתק מכל סביבה רעה. לדאוג שלא תהיה לסביבה שום השפעה שלילית, כפי שאמר יעקב אבינו עם לבן גרתי ותרתי"ג מצוות שמרתי — לא הושפעתי מכל הסובב אותי.

• או אז, אם 'בתורת ה' חפצו ובתורתו יגהו יומם וילילה', יוכל להיות אדם מאושר, כי זה הוא האושר האמיתי.

רוח אליהו

29 תנ

לאחר מכן כותב המשך חכמה ביאור נוסף:

יעקב אבינו התכוין להודיע לעשו את גודל מעלתו, מעלת כלל ישראל, כלפי שאר כל האומות, כפי שניתן לראות, לדוגמא, שיהודי יכול לקנות גוי לעבד בקנין גמור, קנין הגוף, והגוי אף מקבל בכך קדושה מסויימת, להתחייב במצוות כאשר, מפני שהיהודי במדריגה גבוהה ממנו, אבל גוי, לעומת זאת, אינו יכול לקנות יהודי, ואף לא גוי כמותו, כדאיתא (גיטין פ"א, א) אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה, כי גוי אחד אין לו שום יתרון על גוי אחר.

* ובכלל, אצל יהודי כל מה שקשור אליו נהיה קדוש. הוא יכול להקדיש את שדהו, ובהמתו קדושה בקדושת בכורה. מה שאין כן אצל הגוי. אדרבה, לפי הדיעה שיש לו קנין בארץ ישראל הוא מפקיע בכך את קדושת הארץ (ע"י שם מו, א), ובהמתו כבהמת הפקר שאינה קדושה בקדושת בכורה (בכורות ב, א).

זאת שלח יעקב להודיע לעשו: 'ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה'. הוא הזכיר את כל אלה הקדושים בקדושת בכורה, שור וחמור וצאן, וכן עבד ושפחה שנקנים לישראל, להורות גודל מעלתו, מעלת האיש הישראלי, ששפע קדושתו שופע על כל רכושו. על כך מה שהוא נוגע בו, וכל הנפשות נגד מעלתו הם כערך נפש הבהמה מול האדם.

הלבוב

פרשת וישלח

30 הלקח

ויש לציין דברי השפ"א (פ' אמור) כי רואים עד כמה הקדושה מתפשט על קניני האדם, כי צהמת כהן ועבד כהן אוכל בתרומה, ישראל שהוא זר אפי' יהי לדיק גמור אסור לאכול בתרומה. והטעם לזה הוא כי מתפשט הקדושה לתוך קניני האדם. וזה שנאמר כאן

פרוטה ופרוטה, וכל פרוטה הוא כנפשו, ואח"כ כשיתן לזקה לפני פרוטה יתקיים צוה בכל מאדך. והוא הצנה נפלאה צענין בכל מאדך, כי אם האדם נותן דבר שאינו מרגיש לזה התקשרות בעלם, הרי אינו נותן המאור שלו, כי אינו קנוי לו, וחסר בשלימות המדה של כלל מאדך. ורק כאשר האדם חס על ממונו, ונותן מזה הממון עבור הצנה השי"ת, אז יש קיום של הצנה ה' בכל מאדך בשלימות.

על ניסידך שבכל יום עמנו

כתבו המפרשים¹ הטעם שתקנו חז"ל לומר בכל יום מזמור לתודה, כי בכל יום ויום אנו צריכין ליתן שבח והודיה על ניסים ונפלאות שעושה עמנו השי"ת, ואין בעל הנס מכיר בניסו.²

ואמרו חז"ל (מדרש תהלים ק"ו); זהו שאמר הכתוב 'רבות עשית אתה ה' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו' (תהלים מ' ו'), מהו 'רבות עשית', הרבה ניסים ונפלאות אתה עושה עמנו בכל יום, ואין אדם יודע, ומי יודע - אתה ה' עוד אמרו (תדא"ר ב') בכל יום עושין לו לאדם ניסים כיוצאי מצרים, ובכל יום עושין לו גאולה כיוצאי מצרים. ועל זה תיקנו להודות בתפילה... "על ניסידך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת".

ויש לעיין שאם אמירת מזמור זה היא משום חיוב קרבן תודה אם כן למה לא תיקנו לומר פרשת קרבן תודה עם פרשיות הקרבנות. ועוד, שאם כן מפני מה מקום אמירתו הוא בכלל פסוקי דזמרה.

ונראה לבאר שבאמת אין אנו באים להודות על ניסים מיוחדים שיש להביא עליהם קרבן תודה, אלא על הניסים שבתוך הטבע, וזו עיקר תכלית פסוקי דזמרה, להאמין שכל העולם מונהג ע"י השי"ת לבדו בהשגחה נפלאה והוא עושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. וכמו שכתב הרמב"ן (שמות י"ג)

שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד.

עיקר ענין ההודאה

והנה עיקר מהות ההודאה, מבאר מהר"ל (נתיבות עולם נתיב העבודה פקק יח) :

שהודאה גמורה היא רק כאשר מודה על חיות האדם... וכן תמצא בכל הודאה שההודאה תמיד 'על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך'. ...כי ההודאה היא על דבר שאם לא היה השי" נותן לו לא היה לו קיום, שכל הודאה כאשר הציל אותו מן הסכנה... כי עיקר ההודאה היא כאשר השי" עשה לו דבר כמו זה שהציל אותו מן המיתה ונתן לו החיים על כן נותן הודאה אל השי"י.

* וביאור הדבר הוא, שלא די להודות על דבר מסוים בלבד, שהרי כל מציאותינו היא בחסדו וטובו, והא למה זה דומה להמקבל מתנה של אלפי אלפים ומודה רק על כמה מאות. ולכן ההודאה השלימה היא רק באופן זה שמודה בכך שאין לנו כלום מצד עצמינו.³

ואמנם בזמן הזה רק ארבעה מחויבים להביא קרבן תודה, יורדי הים והולכי מדבריות והחולה והיוצא מבית האסורים, ורק כאשר חלילה בא האדם בשערי מות רק אז ירגיש כי חיינו מתנת אלקים הם, אבל האמת כי כל אחד ואחד נמצא כך באותו מצב ממש, ועליו להודות - "על חיינו המסורים בידיך ועל נשמותינו הפקודות לך".

ולעיתיד לבא כאשר תתגלה המציאות של - "ואתה מחיה את כולם", תודה זו היא שתביא את כל הברואים לקבל עליהם מלכות שמים, וזו השירה שתהא בוקעת ועולה במזמור לתודה - "הריעו לה' כל הארץ".

לכן בפסוקי דזמרה אשר עניינם הוא לזמור ולהסיר את חשכת העולם ולגלות בו את אור ה', קבעו לומר את המזמור הזה, מזמור לתודה, לגלות את

המציאות האמיתית ולקרוא מתוכה לכל הנבראים להכיר בכך כי הוא עשנו ולו אנחנו.

וברדך רמז יש לומר, פירוש 'ואשלחה להגיד לאדני' היינו להקצ"ה כנ"ל. והענין

היינו כענין הנאמר בהצאת צורים (דברים ט, ג) ואמרתי אליו הגדתי היום לה' אלקיך ופירש רש"י שאיך כפוי טובה ע"ש. והנה זה כל האדם, כשחנן אותו הקצ"ה בעושר וגדולה הוא נותן שצמ והודיה למקום צ"ה ואינו כפוי טובה, אמנם יעקב אבינו אפילו על דבר מועט כשחנן אותו הקצ"ה, היה מכיר טובה ורץ מיד ליתן שצמ והודיה למקום.

זהו ויהי לי שור וחמור' היינו דבר מועט, היינו אז אף שלא היה לי רק שור אחד וחמור אחד אשר חנן אותי הקצ"ה, מיד 'ואשלחה להגיד לאדני' - הקצ"ה, שאינו כפוי טובה כנ"ל. ואמר 'ואשלחה' ולא אמר 'אמרתי' או 'הגדתי לאדני', פירוש 'ואשלחה' מלשון ציט השלחין (מ"ק פ"א מ"א) שפרשו ארץ נמאה ע"ש (נפ"י הרע"ז). וזה הפירוש 'ואשלחה להגיד לאדני' היינו צמח ומלא ליתן שצמ והודיה למקום צ"ה כנ"ל, והבן:

וכן מה שאמר ויהי לי שור וחמור, שכלפי עשו היתה הכוונה לומר שלא נתקיימו בו הברכות, כי אינם לא מטל השמים וכי' (וכמו שפירש"י), או שיש לו במה לשחדו ולפייסו בכל אלה במנחה חשובה (כפי הרמב"ן), אולם לפי דרשתם שור זה יוסף וחמור זה יששכר, בכוונה זו היה פונה להקב"ה לעורר עליו רחמי שייצג מיד עשו בזכותם של יוסף ויששכר, (והראונו כעת, כשסודרו הדברים לדפוס, בס' נועם אלימלך, שפירש כאן ביסוד הדברים בדרך זה).

ומה שהזכיר את אלו השנים יוסף וישכר
 ביחוד, נואף שדריש שם במדרש ג"כ, וצאן
 אלו ישראל, והיינו זכות כלל השבטים, אבל
 מדהזכיר יוסף וישכר ביחוד, משמע שיש לו
 בשבילים זכות מיוחדת להנצל אפשר ע"פ מה
 שאמרו במדרש (פ' תולדות, ובפתיחתא דאיכה
 רבתי), א"ר אבא ב"כ, לא עמדו פילוסופין
 לענו"ם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי,
 נתכנסו כל אומות העולם אצלו, אמרו לו
 האמר יכולין אנו להזדווג לאומה זו, אמר להם
 לכו וחזרו על בתי כנסיות ובתי מדרשות שלהן,
 אם התינוקות מצפצפין בקולן אי אתם יכולים
 להם, ואם לאו אתם יכולים להם, שכן הבטיחם
 אביהם וא"ל הקול קול יעקב והידים ידי עשו,
 כ"ז שקולו של יעקב בבתי כנסיות ובתי
 מדרשות אין הידים ידי עשו, ואם לאו הידים
 ידי עשו.

מבואר מזה שעיקר כוחו של יעקב להנצל
 מיד עשו הוא בכח קולם של התינוקות
 שמצפצפין בדברי תורה, ולכן לכוונה זו הזכיר
 יעקב בדבריו, שהיו מכוונים לתפלה כלפי
 הקב"ה, את שני בניו אלה יוסף וישכר ביחוד,
 כי ביוסף נאמר כי בן זקונים הוא לו, ותרנג
 אונקלוס בר חכים הוא ליה, וכתב בזה הרמב"ן
 וז"ל: ואונקלוס שאמר בר חכים, ירצה לומר
 שהיה בן דעת וחכם בעיני אביו וטעמו כטעם
 זקנים כו', וזאת כוונתם באמרם שכל מה
 שלמד משם ועבר מסר לו, לומר שמסר לו
 חכמות וסתי תורה, ומצאו משכיל ובעל סוד
 בהם כאילו היה זקן ורב ימים עכ"ל. הרי
 שראה יעקב ביוסף מעלה מיוחדת על שאר
 אחיו בענין התורה, וכן בישכר שאמר עליו

יעקב בברכתו ישכר חמור גרם וגו' ויש שכמו
 לסבול וגו', ודרשוהו חז"ל הכל לענין התורה,
 שסובל עול תורה כחמור, ויש שכמו לסבול
 עול התורה וכו', וכמו שפ"י רש"י שם, הרי
 גרם בו ראה יעקב מיוחד בבניו בענין זה של
 עול תורה ויגיעתה, ומכיוון שבוצין בוצין
 מקטפיה ידע (ברכות מה א עיי"ש), הרי
 שהכיר בהם יעקב גם בקטנותם שהיו מצפצפין
 והוגים בתורה חמיד באופן ובמעלה מיוחדת,
 וכיון שזה עיקר כחו של יעקב להנצל מיד עשו
 בזה שהתינוקות מצפצפין בתורה וכנ"ל במדרש,
 לכן הזכיר יעקב ביחוד את שני בניו אלה
 (ושניהם היו עדיין קטנים), לעורר עליו רחמי
 שמים להנצל בזכותם מיד עשו.

שמן פרשת וישלח המוב

בבית לבן, וע"ז הוסיף ויהי לו שור וחמור צאן ועבד ושפחה דפירש
 במדרש דשור זה יוסף דנאמר בכור שורו הדר לו בהם עמים ינגח יחדין
 אפסי ארץ וחמור זה יששכר שנאמר יששכר חמור גרם ופרשו בגמ' נדון
 דנולד ע"י החמור, וזהו כעין מה שאמרו (ב"ק יז: א"ר יוחנן בשם רשב"י
 אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור דכל העוסק בתורה
 ובגמ"ח זוכה לנחלת שני שבטים עיי"ש דיוסף כלכל את אחיו וכל העולם
 ועסק בגמ"ח ויששכר הוא שבט של יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה
 ישראל, וזהו שליחות המלאכים לדבר בסגנון כזה שיביין עשו דהם שני
 עולמות ואין יעקב צריך לברכות שהוא רודף אחריהם, והנה להלן בסוף

משמואל וישלח שם

והנה יעקב כשכא מבית לבן עם כל
 השלימיות, כבמדרש שור זה משוח
 מלחמה חמור זה משיח ב"ד וצאן אלו ישראל
 וכו', חשב מחשבות שהגיעה העת לתקן את
 כל העולם כמו שיהי' באמת לעתיד, והיינו
 לתקן בראשונה את עשו ואחריו כל אדם
 ימשך כנ"ל. אך לעתיד באשר כבר יצאו ממנו
 כל הנשמות הגבוהות ר"מ ורעיק ומבני בניו
 של המן למדו תורה בבני ברק, ועובדי גר
 אדומי ה"י, ולא ישארו בו רק מעט חלקי
 הטוב זעיר שם זעיר שם, ולעומת זה מאז
 עד לעתיד הירע לעשות ונשתאבו בו כ"כ
 הרבה חלקי הרע, לא תהיה להם תקנה כי אם
 לכלותם ולקיים בהם ולא יהי' שריד לבית
 עשו ורק מעט הטוב שבו לבד יהי' לפליטה.
 אבל באם הי' מתוקן בימי יעקב בעוד היו
 בו כל הנשמות הגבוהות ולא נשתאבו בו עוד
 כ"כ הרבה חלקי הרע הי' התיקון לגמרי
 באופן אחר נעלה מאד ולא הי' צריך כלל
 ומחית שמו, אלא שהכל הי' נכלל בקדושה.
 וחשב יעקב שראשית מעשה התיקון צריך

להיות עפ"י הסדר שיהי' לעתיד, היינו תחילה
 ענין משיח ב"י להפריד ממנו כחות הטומאה
 שנדבק בהם, ואח"כ להסיר ממנו קשיות הלב,
 ואח"כ ליטע בלבו אור הקדושה. והנה ראשית
 דבר חשב שבעוד גאותו ורום לבו קיימים
 אין תרופה, כי כל מה שיוסיף להאיר לבבו
 מתוך החושך יתגאה עוד יותר, ויבזו"ק (ח"ג

רנ"א) שיש קליפות שהן עננין השוכין שכל
 אור שיבוא בהן נשתקע בתוך החושך כמו
 שבע הפרות הרעות שבחלום פרעה שלא
 נודע כי באו אל קרבנה, וכבר דברנו מזה
 במק"א שהיא קליפת הגיאיות. ע"כ שלח יעקב
 אליו מלאכים. והנה מלאך צורתו ביטול
 שהוא בטל בתכלית להשי"י, וכבר דברנו מזה
 במק"א, וע"כ אין לו שם קבוע באשר אין לו
 שום בחי' עצמית, ובאשר יבוא המלאכים
 אל לבו זה יגרום הכנעה, וכאשר יכנע מעט
 או יפרדו ממנו בהכרח עכ"פ לשעתו כל
 כחות הטומאה שאין להם ניהיה בלב בלתי
 מתגאה, וזה פירוש הדברים ששלח לו אם
 יחזור בתשובה, ולכאורה בלתי מובן, וכך הי'
 צריך לומר ששלח לו שיחזור בתשובה, והלשון
 אם יחזור בלתי מובן. אך יש לומר ששני
 סוגי שליחות היו. ראשית שיבואו המלאכים

בתכלית הדקדוק, היינו קודם שילך הוא אליו
 בעצמו לתקנו יבואו בו המלאכים כדי
 להכניעו. ויבוא בדקדוק מה שנאמר ויצו
 אותם, והיינו מפני שזוהי השליחות השני,
 כי השליחות הראשונה אין בה לא אומר ולא
 דברים, אלא יבואו אל לבו למען ישיג על
 ידם הכנעה, ולק אח"כ כשיפעלו אצלו
 ההכנעה, אז מתחילה השליחות השני לומר
 להמאמר עם לבן גרתי, וזה רק אם יחזור
 בתשובה, היינו שישים אל לבו הכנעה בצד
 מה. ויבוא דברי המדרש בדקדוק, אך עשו
 זדון לבו השיאו ולא נעשה נכנע כלל, ע"כ
 לא אמרו לו כלל השליחות השני כמ"ש
 הרמב"ן שעשו לא נתן להם רשות שיבואו
 לפניו, ולפי דרכנו לא נתחייבו כלל בשליחות
 השני בלי הכנעתו ולפי"ן לא הי' שום

מקום עוד שילך יעקב אצלו לשעיר באשר
 עדיין איננו בבחי' תיקון עד לעתיד שיתקיי
 ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר
 עשו ומשפט משמש לשון בירור דברים כמ"ש
 רש"י (שמות כ"ה, ל). היינו שלעתיד יברר
 על כרחו את חלקי הקדושה ממנו, אך אז יהי'
 ברוח משפט וברוח בער ולא ישארו ממנו רק
 חלקי קדושה זעיר שם זעיר שם, והשאר
 יתקיים בו וכל הרשעה כולה בעשן תכלה,
 אבל באם הי' נכנע והי' נתקן בימי יעקב
 הי' מתוקן כולו וכל הכחות שבו היו נכללין
 בקדושה כנ"ל:

ובזה תוכחת מגולה לכל איש ואיש, אף
 שסוף כל סוף לא תשאר פרסה מאיש
 ישראל חוץ לגבול הקדושה, והכל יתקון
 לעתיד בין רוצים בין אינם רוצים וכמא"כ
 (יחזקאל כ') חי אני נאום ה'א אם לא ביד
 חזקה ובחמה שפוכה אמלך עליכם, אבל
 החילוק הוא שבאופן זה ח"ו כמה וכמה חלקי
 האדם לא יתקנו כ"כ מהרה זולת חלקי
 הקדושה לבד, והשאר כמה צרופין אתר
 צרופין יתברר מעט מעט כמאמר הכתוב
 (זכרי' י"ג) וצרפתים כצרוף את הכסף וגו'
 אבל כשאדם עושה תשובה ומקבל עליו עומ"ש
 באהבה אפי' אם עדיין אינו כ"כ בשלמות,
 מ"מ יבוא יום ויתקנו כל חלקי האדם בבת
 אחת כל קומתו שלימה, אמן כ"ר בב"א:

אל לבו שעי"ז יכנע וישבר לבו בקרבו ויעשה
 תשובה בצד מה, ואז רק אז יעשו את
 השליחות השני, היינו שיאמרו לו המאמר
 עם לבן גרתי, ובה יסירו את קשיות לבו,
 כעין מעשה משיח ב"י, וזה ששלח לו ויהי לי
 שור שהוא משיח ב"י, היינו שבירדו להסיר את
 קשה ערפו ולטהר לבבו, והמור זה משיח ב"ד
 לטעת בלבו אורות קדושים וכו'. אך כל זה
 על המלאכים לעשות אחרי שיראו בו שנעשה
 נכנע, ואם הי' כן הי' באמת בדעת יעקב
 ללכת אצלו לשעיר כדי לתקנו לגמרי, אך
 עשו זדון לבו לא קיבל את השלוחים ולא
 שם דעתו להכנע אפילו במעט, וע"כ לא
 אמרו כלל את השליחות השני, ומיושבת
 קושית יפ"ת מאין ידע עשו שהוא רומן לו
 ענין המשיחים, ולהג' יובן שבאם הי' נעשה
 נכנע היו הנשמות הגבוהות שבו מאירות בו
 והי' באמת יודע הכל, ומיושבת חיבתו לפניו
 שהיתה נראית לכאורה מיותרת, ומעתה תבוא